

Przemysław Biegański

Dzieje współpracy Bydgoszczy z miastami partnerskimi po 1989 roku

słowa kluczowe: Bydgoszcz, miasta partnerskie, kontakty zagraniczne

Współpraca zagraniczna poszczególnych korporacji terytorialnych w Europie jawi się dziś jako wieloaspektowy fenomen obejmujący różnorodne formy działalności, w ramach których pojawiają się wciąż nowe tendencje rozwojowe. Zainicjowana na początku lat pięćdziesiątych przez twórców Rady Gmin i Regionów Europy idea współpracy międzynarodowej w ramach „partnerstwa gmin” była pierwotnie ukierunkowana na umacnianie pokoju i przezwyciężanie skutków wojny¹. Pacyfistyczne przesłanie koncepcji gmin bliźniaczych z upływem lat ewoluowało, objęło wiele innych zamierzeń i zadań, których realizacja jest obecnie kluczem do sukcesu dla sprawnie funkcjonującego samorządu. Sieć kontaktów partnerskich oparta jest na solidarności, zrozumieniu i braterstwie. Pozwala na wzajemne poznanie i tym samym wyeliminowanie stereotypów, często bardzo krzywdzących i utrudniających zagraniczną kooperację. Rosnąca efektywność i popularność tzw. town twinning, wśród polskich gmin, miast i regionów świadczy z jednej strony o większym profesjonalizmie wspomnianych podmiotów, z drugiej zaś jest dowodem dużego znaczenia i wagi tej wciąż oryginalnej formy kooperacji.

Fenomen i popularność idei gmin i miast partnerskich nie ominął także Polski. Zmiany po 1989 r. – transformacja ustrojowa, przemiany gospodarcze, odbudowa samorządu terytorialnego – umożliwiły także polskim jednostkom samorządu terytorialnego nawiązywanie zagranicznych kontaktów. Więzi współpracy powstałe w ten sposób były rezultatem autentycznych zainteresowań oraz poszukiwań realnych korzyści dla wspólnot lokalnych, nie jak wcześniej jedynie efektem sztucznej i propagandowej działalności partii politycznych².

1 *Twinning for tomorrow's World – Practical Handbook*. Council of European Municipalities and Regions (CEMR), Brussels 2007, s. 2.

2 K. Hałas, A. Porawski, *Miasta i gminy bliźniacze*, Urząd Komitetu Integracji Europejskiej, Warszawa 2008, s. 5-6.

Przemiany polityczne i gospodarcze w Polsce na przełomie lat osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych spowodowały, że polityka poszczególnych podmiotów lokalnych w zakresie współpracy międzynarodowej musiała zostać zdefiniowana i usystematyzowana całkowicie od nowa³. Bydgoszcz stanęła przed trudnym wyborem: kontynuować dotychczasowe kontakty w większości politycznie motywowane i utrzymywane z miastami położonymi na obszarach byłego bloku państw socjalistycznych (Czerkasy, Schwerin, Kragujevac), czy też poszukiwać całkowicie nowych partnerów, głównie na zachodzie Europy. Zmianie uległy także przepisy prawne dotyczące kontaktów zagranicznych. Zgodnie z ustawą z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie terytorialnym, wszelkie działania dotyczące kontaktów międzynarodowych pozostawały w kompetencjach Rady Miejskiej i Zarządu Bydgoszczy⁴. Ustawodawca określił także tryb, w jakim mogło dojść do zawarcia danego porozumienia oraz zasady jego finansowania⁵. Wcześniej, przed 1989 r., tzw. braterska współpraca, była inicjowana i prowadzona głównie przez komitety partii komunistycznych. W dodatku często, jak w przypadku Bydgoszczy, takie działania podejmowane były na poziomie wojewódzkim. W nowej sytuacji społeczno-politycznej, w obliczu planowanej akcesji do Unii Europejskiej, samorząd Bydgoszczy stanął przed stosunkowo trudnym zadaniem – znaleźć nowych partnerów oraz tak zorganizować współpracę, aby przynosiła ona pożądane rezultaty.

W historii kontaktów partnerskich Bydgoszczy początek lat dziewięćdziesiątych można określić mianem okresu nauki i zdobywania odpowiedniego doświadczenia. Współpraca zagraniczna Bydgoszczy w tych latach była traktowana

³ P. Churski, *Rozwój regionalny w warunkach transformacji gospodarczej i integracji europejskiej*, [w:] pod red. S. Ciok, D. Ilnicki, *Przekształcenia regionalnych struktur funkcjonalno-przestrzennych. Regionalny wymiar integracji europejskiej*, t. VIII, Instytut Geografii i Rozwoju Regionalnego, Uniwersytet Wrocławski, Wrocław 2004, s. 31-45.

⁴ Ustawa z 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, tekst jednolity: Dz. U. z 2001 r., nr 142, poz. 1591. Ustawa wskazuje społeczności lokalne innych krajów jako jedyny docelowy podmiot podejmowanej przez Gminę Miejską Bydgoszcz współpracy międzynarodowej (rozdz. 2 art. 7. 1, pkt 20) oraz stanowi, że do wyłącznej właściwości rady gminy należy podejmowanie uchwał o współpracy ze społecznościami lokalnymi i regionalnymi innych państw oraz przystępowania do międzynarodowych zrzeszeń społeczności lokalnych i regionalnych (rozdz. 2 art. 18. 2, pkt 12a).

⁵ Ustawa z 15 września 2000 r. o zasadach przystępowania jednostek samorządu terytorialnego do międzynarodowych zrzeszeń społeczności lokalnych i regionalnych: Dz. U. z 2000 r., nr 91, poz. 1009. Zgodnie z ustawą jednostki samorządu terytorialnego mogą przystępować do międzynarodowych zrzeszeń społeczności lokalnych i regionalnych, działając w zgodzie z polskim prawem wewnętrznym, polityką zagraniczną państwa i jego międzynarodowymi zobowiązaniami (art. 2.1). Przez wspomniane zrzeszenia rozumie się organizacje, związki i stowarzyszenia powoływane przez społeczności lokalne co najmniej dwóch państw zgodnie z ich prawem wewnętrznym (art. 1.2).

jako swego rodzaju obowiązek, tradycyjny rytuał nie przynoszący konkretnych korzyści. Miasto nie posiadało odpowiednich struktur oraz doświadczenia, aby kontakty w ramach związków partnerskich miast były efektywne. Problem stanowiła także nieznajomość języka angielskiego wśród kadry urzędniczej oraz brak jasno sprecyzowanych oczekiwań wobec potencjalnych kooperantów. Jednocześnie unikano lub ograniczano do minimum kontakty z dotychczasowymi miastami braterskimi, a w szczególności te zawarte z gminami państw dawnego „bloku wschodniego”. W taki sposób zakończyły się więzi z niemieckim Schwerinem (pośrednio przyczyną zerwania kontaktów ze Schwerinem była także decyzja władz centralnych PZPR o przekazaniu partnerstwa ze Schwerinem pobliskiej Pile, która awansowała w 1975 r. do rangi miasta wojewódzkiego), a na wiele lat wstrzymano współpracę z ukraińskimi Czerkasami oraz jugosłowiańskim Kragujevacem (do 1997 r.)⁶. Jedynym dawnym „bratankiem” Bydgoszczy, z którym kontynuowano kooperację, pozostał więc samorząd Reggio Emilia (umowa podpisana w 1962 r.), jednak również w tym przypadku kontakty zostały przerwane (aż do 1998 r.), ponieważ władzę w samorządzie tego włoskiego miasta objęli komuniści (1992 r.).

Znacząco zmieniły się także uwarunkowania bliźniaczego współdziałania. Należy stwierdzić, że znalezienie zagranicznego partnera w pierwszych latach po 1989 r. było swego rodzaju nobilitacją dla określonego polskiego miasta czy gminy. Oczekiwania, że w nowej sytuacji społeczno-politycznej Polski miasta Europy Zachodniej ustawią się w kolejce do współpracy okazały się złudne⁷. Bydgoski samorząd uświadomił sobie, że samodzielnie musi poszukiwać zagranicznych kontrahentów⁸. Trudności z inicjacją współdziałania potęgował dodatkowo brak wypracowanych form skutecznego poszukiwania partnerów za granicą, wymienione wcześniej problemy organizacyjne oraz różnego rodzaju, historycznie uwarunkowane uprzedzenia i stereotypy. Wspomniane elementy wpłynęły negatywnie na skuteczność znajdowania zagranicznych kooperantów, a także oddaliły w czasie współpracę z niektórymi z nich.

Powyższe czynniki były szczególnie istotne w przypadku gmin niemieckich, zwłaszcza Wilhelmshaven⁹, gdzie po zakończeniu II wojny światowej osiedliło

⁶ *Starzy znajomi z Europy*, „Gazeta Pomorska”, 2002, nr 33, s. 30-31.

⁷ A. Skorupska, *Współpraca międzynarodowa samorządu gminnego*, Polski Instytut Stosunków Międzynarodowych, Warszawa 2005, s. 13-14.

⁸ *Przyjaciele naszych ojców*, „Express Bydgoski”, 1992, nr 72, s. 11.

⁹ W. Stankowski, *Dzieje współpracy regionu kujawsko-pomorskiego z zagranicą po II wojnie światowej do chwili obecnej. Zarys problematyki*, [w:] *Demokracja i samorządność na Kujawach i Pomorzu w dobie nowożytnej*, pod red. Z. Biegańskiego i W. Jastrzębskiego, Bydgoszcz 2004, s. 138-139.

się wielu mieszkańców przedwojennej Bydgoszczy, należących do niemieckiej mniejszości narodowej. Z jej inicjatywy powstało stowarzyszenie Bidegast Vereinigung (Związek Bydgoszczan), które skupiało blisko 4 tys. osób z różnych części Niemiec, a także Anglii, USA i Kanady¹⁰. Wilhelmshaven stało się miejscem tradycyjnych spotkań wywodzących się z Bydgoszczy mieszkańców Niemiec (Bromberger Bundestreffen)¹¹. W 1961 r. władze Wilhelmshaven uroczystie podpisały porozumienie z „bydgoszczanami” dotyczące związków partnerskich (Patenschaft). Od tego momentu gmach władz niemieckiego miasta zdobyła także flaga Bydgoszczy. Niestety, działalność Związku Bydgoszczan nierzadko odbierana była negatywnie przez część społeczności bydgoskiej; pojawiały się nawet głosy, że miała ona cechy ruchu rewizjonistycznego¹². Z tych m.in. powodów zawarcie oficjalnych kontaktów z Wilhelmshaven w okresie PRL, a także na początku lat 90. było niemożliwe¹³.

Ogólnie można stwierdzić, że na początku lat dziewięćdziesiątych znalezienie miasta partnerskiego za granicą było nacechowane dużą dozą spontaniczności, a nawet często inspiracja była dosyć przypadkowa. Niektóre kontakty partnerskie Bydgoszczy zostały temu miastu wręcz narzucone¹⁴. Tak było w przypadku niemieckiego Mannheim – pierwszego po 1989 r. samorządu, z którym Bydgoszcz podpisała umowę o kooperacji. W maju 1990 roku Rada Gminy Mannheim, nie czekając na decyzję bydgoskich władz, jednostronnie podjęła i przegłosowała uchwałę o nawiązaniu stosunków partnerskich z naszym miastem. Niemcy więc, w pewnym sensie wymusili reakcję po stronie polskiej, dzięki czemu 18 lipca 1990 roku także Rada Miasta Bydgoszczy pozytywnie przyjęła propozycję zawarcia współpracy¹⁵.

Często również współdziałanie miast było efektem działalności konkretnej osoby (Perth – kontakty lekarzy¹⁶, Hartford – Henryk Sapalski¹⁷, Patras – polski

¹⁰ M. Felińska, *Flaga bydgoska nad ratuszem w Wilhelmshaven*, „Promocje Pomorskie”, 1994, nr 1, s. 51.

¹¹ H. Grund, *Zehn Jahre Patenschaft. Wilhelmshaven ist unser Bromberg in der Bundesrepublik*, „Bromberg” 1971, nr 36, s. 2.

¹² Na początku lat dziewięćdziesiątych w czasopiśmie „Bromberg” ukazywały się artykuły dotyczące historii Bydgoszczy, tzw. krwawej niedzieli, czy wypędzenia Niemców z Bydgoszczy. Zob. np. „Bromberg”, 1991, nr 97; „Bromberg”, 1990, nr 93; „Bromberg”, 1989, nr 89.

¹³ O. Żyromski, *Gdzie jest twój dom, gdzie twoje korzenie*, „Gazeta Regionalna”, 1995, nr 209, s. 5.

¹⁴ A. Niezgódka, *Zagraniczni partnerzy*, „Kalendarz Bydgoski”, 2005, s. 60.

¹⁵ *Przyjaciele naszych ojców*, op. cit., s. 11.

¹⁶ *Teraz Bydgoszcz*, „Express Bydgoski”, 2003, nr 134, s. 13.

¹⁷ *Naukowe partnerstwo i zawodowi hokeiści*, „Gazeta Regionalna”, 1996, nr 298, s. 2.

ambasador w Grecji Grzegorz Dziemidowicz¹⁸) lub grupy osób, dawniej związanej z Bydgoszczą lub Polską (Wilhelmshaven – ziomkostwo bydgoskie, Pawłodar – mniejszość polska w Kazachstanie). Inicjatorem współpracy ze szkockim Perth była przykładowo działalność dr. Stanisława Gebertta, byłego ordynatora szpitala w Perth oraz bliskiego przyjaciela znanego w Bydgoszczy dr. Antoniego Jurasza, który był m.in. założycielem i dziekanem polskiego Wydziału Lekarskiego na Uniwersytecie w Edynburgu. Dzięki kontaktom wspomnianych osób oraz pomocy i zaangażowaniu władz miejskich Perth, a także organizacji polonijnej „Polish Link” pomysł bydgosko-szkockiego partnerstwa stał się realny¹⁹, a stosowną umowę o ustanowieniu związku bliźniaczego podpisano 9 maja 1998 roku. Z kolei związek partnerski między Bydgoszczą i Pawłodarem jest w dużej mierze efektem ożywionych kontaktów, które przez wiele lat utrzymywały się między Pomorskim Okręgiem Fundacji Żołnierzy AK w Bydgoszczy a Polonią w Pawłodarze²⁰ (umowa ostatecznie podpisana w 1997 r.)²¹.

Niemniej jednak większość porozumień partnerskich, zwłaszcza w ostatnich latach, została zainicjowana przez działaczy samorządowych²². W taki sposób zapoczątkowano kontakty partnerskie, m.in. z Ningbo (2004)²³, Krzemińczukiem (2004)²⁴ oraz Pitesti (2007)²⁵.

Szczególne znaczenie dla miasta nad Brdą miało znalezienie odpowiedniego partnera w Chinach. Idea zawarcia takiego porozumienia była od wielu lat jednym ze strategicznych założeń w dziedzinie kontaktów zagranicznych Bydgoszczy. Azjatyckie partnerstwo było bowiem postrzegane przede wszystkim przez pryzmat potencjalnych korzyści, które mogły wynikać z takiej wyjątkowej

¹⁸ *Starszy brat z Grecji*, „Gazeta Pomorska”, 2004, nr 238, s. 13.

¹⁹ Informacje na podstawie relacji Anny Campbell – prezes organizacji „Polish Link” oraz Friends of Bydgoszcz z dnia 23.06.2008 r.

²⁰ *Starzy znajomi*, op. cit., s. 30.

²¹ Porozumienie o współpracy między Bydgoszczą – Polska a Pawłodarem – Kazachstan (materiały w zbiorach autora).

²² S. Pastuszewski, *Zagraniczne miasta partnerskie i zaprzyjaźnione Bydgoszczy*, (w:) *Bydgoszcz miasto wielu kultur i narodowości*, pod redakcją K. Grysińskiej, W. Jastrzębskiego i A. Kotowskiego, Bydgoszcz 2009, s. 257- 258.

²³ Urząd Miasta Bydgoszczy, Wydział Kultury i Współpracy z Zagranicą (dalej UMB, WKiWZ), Korespondencja K. Dombrowicza i Jin Deshui – prezydenta Ningbo, z dnia 17.03.2004 r. Prezydent Bydgoszczy inicjuje współpracę z Ningbo, zaprasza władze chińskiego miasta do Bydgoszczy (materiały w zbiorach autora).

²⁴ Uzasadnienie do uchwały Rady Miasta Bydgoszczy nr XXX/713/04 z dnia 30 czerwca 2004 r. w sprawie współpracy miast partnerskich.

²⁵ Uzasadnienie do uchwały Rady Miasta Bydgoszczy nr XVIII/224/07 z dnia 26 września 2007 r. w sprawie współpracy między społecznościami lokalnymi Bydgoszczy i miasta Pitesti w Rumunii.

współpracy, szczególnie w dziedzinie gospodarki (w Bydgoszczy wykazywane było ogromne zainteresowanie azjatyckim rynkiem zbytu czy stosunkowo tania i konkurencyjną siłą roboczą). Swoje szanse w tak specyficznej współpracy dostrzegały więc głównie bydgoskie przedsiębiorstwa, które już wcześniej odnotowały udane przedsięwzięcia na chińskim rynku²⁶. W styczniu 2004 roku, podczas wystawy „CHINAaRT”, zorganizowanej w BWA, prezydent Konstanty Dombrowicz oraz Ambasador Nadzwyczajny Chińskiej Republiki Ludowej Y. Guiseen odbyli specjalną rozmowę dotyczącą możliwości współpracy Bydgoszczy z jednym z chińskich miast. Spotkanie było swego rodzaju impulsem do zawarcia długo oczekiwanego porozumienia. Z rekomendacji Konsula Generalnego RP w Szanghaju wybór padł na Ningbo²⁷.

Ciekawie przedstawia się aktualna geografia międzynarodowej współpracy. Bydgoszcz posiada 12 miast partnerskich, dwa na Ukrainie (Czerkasy, Krzemieńczuk) i w Niemczech (Mannheim, Wilhelmshaven) oraz po jednym w Chinach (Ningbo), Grecji (Patras), Kazachstanie (Pawłodar), Rumunii (Pitesti), Stanach Zjednoczonych (Hartford), Serbii (Kragujevac), Wielkiej Brytanii (Perth) oraz we Włoszech (Reggio Emilia). Trzy miasta położone są poza Europą – Ningbo i Pawłodar (Azja) oraz Hartford (Ameryka Północna), cztery wchodzą w skład państw bezpośrednio z Polską graniczących (Ukraina, Niemcy).

Najdłużej współpraca trwa z włoskim Reggio Emilia (od 1962 r.), jak również z ukraińskimi Czerkasami (kooperację rozpoczęto pod koniec lat 50.)²⁸, jednak w tym drugim przypadku wraz z upadkiem PRL została ona przerwana i zainicjowana ponownie dopiero w 2000 r.²⁹ Ostatnią umowę partnerską Bydgoszcz podpisała natomiast w 2007 r. z rumuńskim Pitesti, zatem przez ostatnich 6 lat nie udało się podpisać żadnego nowego porozumienia. Czynione są jednak starania o rozpoczęcie współpracy z miastem w Afryce. Jak wynika z korespondencji pomiędzy przewodniczącym Rady Miasta Bydgoszczy, Romanem Jasiakiewiczem, a Ambasadorem Palestyny (5 września 2013 r.), zainteresowane nawiązaniem współpracy z naszym miastem jest położony w północnej Palestynie Jenin. Miasto to liczy blisko 300 tys. mieszkańców, jest stolicą Okręgu Jenin, który wraz z okolicznymi miastami jest centrum rolniczym tego kraju i miejscem lokalizacji arabsko-amerykańskiego uniwersytetu, jednej z czołowych palestyńskich uczelni. Zatem z dużym prawdopodobieństwem można stwierdzić, że w najbliższym

²⁶ UMB, WKiWZ, Informacje dotyczące współpracy Bydgoszczy i Ningbo.

²⁷ Kronika wydarzeń za rok 2004, „Kronika Bydgoska” 2005, s. 592.

²⁸ Archiwum Państwowe w Bydgoszczy, Komitet Wojewódzki PZPR w Bydgoszczy, sygn. 51/VII/206, Informacje o współpracy międzynarodowej województwa bydgoskiego.

²⁹ *Starzy znajomi z Europy*, op. cit., s. 31.

czasie Bydgoszcz pozyska kolejnego partnera położonego poza Europą³⁰.

Za rozszerzeniem kontaktów partnerskich Bydgoszczy opowiada się także spora część bydgoskich radnych. 25 września 2013 r. podczas Sesji Rady Miasta, w anonimowej ankiecie, 15 spośród 18 biorących udział w badaniu radnych opowiedziało się za rozszerzeniem współpracy Bydgoszczy o nowe miasta partnerskie. Przeciwnego zdania było zaledwie trzech radnych. Co ciekawe, w tej samej ankiecie aż 6 radnych (1/3 wszystkich przebadanych) błędnie określiło liczbę kontaktów bliźniaczych Bydgoszczy, wskazując, że jest ich mniej niż 10. Wynik ten świadczyć może o ciągle niedostatecznej wiedzy na temat aktywności naszego samorządu inicjowaniem kontaktów z zagranicą oraz niewielkim zainteresowaniu rajców współpracą partnerską. Pewnym usprawiedliwieniem dla radnych może być jednak fakt, że tylko siedmiu z nich osobiście uczestniczyło w wymianie miast partnerskich³¹.

Tabela 1. Kontakty partnerskie Bydgoszczy

Miasto	Kraj	Data podpisania umowy
Czerkasy	Ukraina	13.09.2000
Hartford	USA	30.09.1996
Kragujevac	Serbia	23.07.1971
Krzemieńczuk	Ukraina	30.06.2004
Mannheim	Niemcy	26.11.1991
Ningbo	Chiny	28.12.2005
Patras	Grecja	8.10.2004
Pawłodar	Kazachstan	10.04.1997
Perth	Wielka Brytania	9.05.1998
Pitesti	Rumunia	22.06.2007
Reggio Emilia	Włochy	12.04.1962
Wilhelmshaven	Niemcy	19.04.2006

Źródło: Opracowanie własne na podstawie oficjalnej strony miasta Bydgoszczy.

Zagraniczni partnerzy Bydgoszczy to miasta dosyć zróżnicowane, jeżeli uwzględnić kryteria społeczne, kulturowe i gospodarcze. Podobnie należy ocenić ich związki z Polską i Polakami. Przykładowo miasta ukraińskie – Czerkasy i Krzemieńczuk wchodziły w skład Rzeczypospolitej. Reggio Emilia było kolebką polskiego hymnu, do Wilhelmshaven emigrowali Niemcy bydgoskiego pochodzenia, a w szkockim Perth osiedlili się polscy piloci, którzy walczyli podczas II wojny światowej (w tym mieście znajduje się także największy cmentarz

³⁰ List od Ambasadora Państwa Palestyny w Polsce, JE Azmi Al Daqqa do przewodniczącego Rady Miasta Bydgoszczy R. Jasiakiewicza z 05.09.2013 r. (materiały w zbiorach autora).

³¹ Wyniki ankiety przeprowadzonej 25 września 2013 r. podczas XLVI Sesji Rady Miasta Bydgoszczy (materiały w zbiorach autora).

polskich lotników). Ponadto w Pawłodarze oraz amerykańskim Hartford mieszka stosunkowo liczna mniejszość polska³².

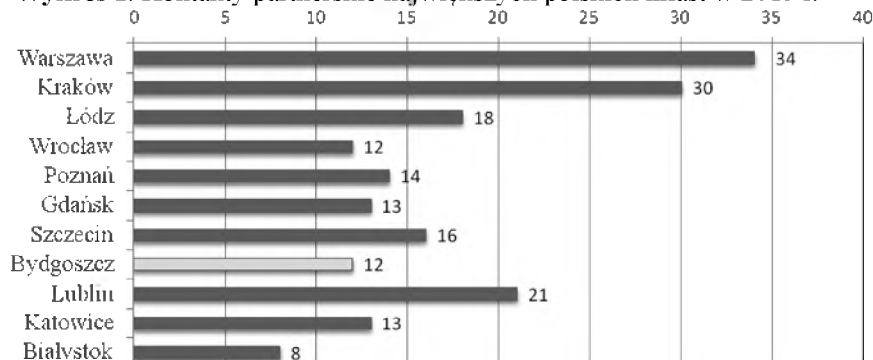
Geografia współpracy Bydgoszczy w pewnym stopniu odzwierciedla tendencje ogólnopolskie, a największy procentowo udział kontaktów z gminami niemieckimi i ukraińskim jest tego dowodem. Z drugiej jednak strony, samorząd Bydgoszczy nie rozwinął współpracy na pozostałe, żywotne dla Polski kierunki i do chwili obecnej nie posiada partnerów w takich państwach, jak: Francja, Czechy, Słowacja, Węgry czy Rosja. Ilość zagranicznych partnerów oraz szeroka geografia tych kontaktów sytuuje Bydgoszcz w czołówce polskich samorządów, jak również odzwierciedla wiodącą pozycję tego miasta w województwie kujawsko-pomorskim. Choć należy zauważyć, że Bydgoszcz, w przeciwieństwie do innych największych polskich miast, w ostatnich latach nie powiększyła swojego stanu posiadania w zakresie zagranicznych partnerów.

Tabela 2. Liczbowa charakterystyka współpracy partnerskiej województwa kujawsko-pomorskiego w 2013 r.

Miasta	Liczba miast partnerskich	Współpraca gmin z samorządami Niemiec (%)	Współpraca gmin z samorządami Ukrainy (%)	Liczba gmin partnerskich poza Europą	Kontakty partnerskie związane po 1989 r.
Bydgoszcz	12	17% (2)	17% (2)	2	9
Toruń	10	10% (1)	10% (1)	2	6
Włocławek	4	-	25% (1)	-	4
Grudziądz	4	25% (1)	-	1	4
Inowrocław	1	100%	-	-	1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: oficjalnych stron internetowych miast.

Wykres 1. Kontakty partnerskie największych polskich miast w 2013 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: oficjalnych stron internetowych miast.

³² Oficjalna strona internetowa Bydgoszczy, www.bydgoszcz.pl [dostęp 21.09.2013 r.].

Podsumowując rozważania dotyczące geografii współpracy warto jeszcze wspomnieć o występowaniu innej formy zagranicznej kooperacji, prowadzonej w ramach „idei miast zaprzyjaźnionych”. Współpraca tego typu ma mniej sformalizowany charakter (brak jakichkolwiek umów o współpracy, partnerstwie itp.), a zagraniczne współdziałanie wynika przeważnie z aktywności osób prywatnych czy poszczególnych instytucji, nie jest więc inicjowana przez samorząd lokalny. Kooperacja tego typu ma często ograniczony merytoryczny przebieg (przeważnie dotyczy tylko jednej płaszczyzny współpracy) i doraźny charakter³³. Bydgoszcz posiada 4 miasta zaprzyjaźnione: Arvika w Szwecji, Eindhoven w Holandii, Grenade w Hiszpanii oraz Tuluzę we Francji. Współdziałanie z wymienionymi miastami przebiega najczęściej na płaszczyźnie naukowej i jest wynikiem aktywności bydgoskich uczelni wyższych. Przykładowo Wyższa Szkoła Gospodarki utrzymuje kontakty z uniwersytetem Le Mirail w Tuluzie, co umożliwia studentom i wykładowcom tych uczelni odbycie zagranicznego stażu lub wymiany w danym mieście³⁴. W ramach kontaktów miast zaprzyjaźnionych można także odnotować sporadyczne przykłady gospodarczej współpracy między przedsiębiorstwami i firmami. W taki sposób rozwinęły się kontakty bydgoskiej „Pol Alfy” z walijską firmą „Zeta Fire” w Swansea³⁵. Ze względu na ograniczony zasięg kooperacji w ramach miast zaprzyjaźnionych oraz brak oficjalnych związków między samorządami tych jednostek, w tym artykule swoją uwagę poświęcę wyłącznie kooperacji partnerskiej Bydgoszczy.

Współpraca międzynarodowa Bydgoszczy realizowana w ramach miast partnerskich po 1989 roku dotyczy kilku głównych obszarów. Podobnie, jak w poprzednim okresie, najczęściej stosowaną formą kooperacji są inicjatywy związane z wymianą młodzieży i sferą kultury. Niemal w każdym przypadku można odnotować intensywną współpracę w tych dziedzinach. Pozytywny jest niewątpliwie fakt, że większość „bliźniaczych” inicjatyw angażuje młodzież. Dotyczy to głównie wymiany uczniów (szczególnie intensywna z miastami: Mannheim³⁶, Wilhelmshaven³⁷ i Patras³⁸), wyjazdów edukacyjno-wypoczynkowych (Kragujevac³⁹,

³³ Wykład S. Pastuszewskiego na temat „Zagraniczne miasta patronackie”, wygłoszony podczas międzynarodowej konferencji naukowej, która odbyła się 21.11.2008 r. w Bydgoszczy (materiały w zbiorach autora).

³⁴ M. Gołata, *Tuluza na Brdą*, „Kalendarz Bydgoski”, 2005, s. 64-65.

³⁵ *Sir John z kuszącej Swansea*, „Ilustrowany Kurier Polski”, 1995, nr 41, s. 5.

³⁶ *Wizyta uczniów z Mannheim*, „Gazeta Wyborcza”, 2003, nr 97, s. 3.

³⁷ Uzasadnienie do uchwały nr XXXV/720/12 Rady Miasta Bydgoszczy z dnia 28.11.2012 r. w sprawie przyjęcia informacji o współpracy z zagranicą Miasta Bydgoszczy (miasta partnerskie, organizacje międzynarodowe i inne działania), s. 7.

³⁸ *Powrót z Grecji*, „Gazeta Wyborcza”, 2005, nr 131, s. 3.

³⁹ UMB, WKiWZ, Informacje dotyczące współpracy partnerskiej Bydgoszczy (materiały w zbiorach autora).

Pawłodar⁴⁰), możliwości podjęcia studiów w miastach partnerskich (Mannheim, Perth⁴¹, Patras, Reggio Emilia) czy wymiany sportowej (Krzemieńczuk⁴², Reggio Emilia, Wilhelmshaven).

Współpraca młodzieży na imponującą skalę rozwija się w ramach bliźniaczych kontaktów Bydgoszczy i Mannheim. Obejmuje ona wiele ciekawych form i imprez. Koncerty orkiestry Pałacu Młodzieży, występy „Zespołu Pieśni i Tańca Ziemi Bydgoskiej”, międzynarodowe zawody w tańcu⁴³, warsztaty teatralne⁴⁴, spektakle w języku angielskim i niemieckim, lekcje internetowe⁴⁵, czy prezentacje osiągnięć artystycznych⁴⁶ i literackich młodzieży obu miast – to tylko nieliczne przykłady bardzo efektywnej kooperacji między bydgosko-niemiecką młodzieżą⁴⁷. Współpraca partnerska, poprzez wymianę uczniów, rozwijana jest przez bydgoskie licea ogólnokształcące, m.in. nr I, II, VII, XII, XIII, Gimnazjum i Liceum Katolickie, Zespół Szkół Handlowych, Zespół Szkół Specjalnych nr 31 oraz Centrum Kultury Katolickiej (CKK) „Wiatrak”. Niemal każdego roku dochodzi do wymiany uczniów poszczególnych placówek, organizowane są konkursy wiedzy oraz projekty dotyczące bliźniaczego regionu⁴⁸. Tego typu przedsięwzięcia

⁴⁰ *Goście z Pawłodaru*, „Gazeta Pomorska”, nr 159, s. 17.

⁴¹ Relacja udzielona przez Roba Chella – dyrektora ds. współpracy międzynarodowej Perth College w Szkocji, podczas jego wizyty w Bydgoszczy 23 VIII 2007.

⁴² UMB, WKiWZ, Informacje dotyczące współpracy partnerskiej Bydgoszczy. Przykładowo w latach 2008-2009 w wymianie piłkarzy bydgoskiego klubu Chemik z młodzieżą na Ukrainie uczestniczyło każde razowo po 30 osób.

⁴³ Oficjalna strona internetowa Bydgoszczy, op. cit. W międzynarodowych zawodach miast partnerskich w tańcu hip-hop, break dance i free style, które odbyły się w Mannheim w 2004 roku, grupa taneczna „Spid” z Młodzieżowego Domu Kultury nr 5 zdobyła I miejsce.

⁴⁴ Oficjalna strona internetowa Bydgoszczy, op. cit. W 2004 roku grupa teatralna z VII LO w Bydgoszczy wzięła udział w międzynarodowych warsztatach teatralnych w Mannheim. Spektakl pt. „Projekt Szymborska” zaprezentowany w języku angielskim został wysoko oceniony i awansował aż do finału imprezy.

⁴⁵ *Halo, halo, tu Bydgoszcz*, „Gazeta Pomorska”, 2005, nr 251, s. 13.

⁴⁶ Oficjalna strona internetowa Bydgoszczy, op. cit. Przykładowo w latach 2002-2004 w Mannheim zorganizowano pokazy szopki bożonarodzeniowej wykonanej przez uczniów liceum plastycznego. Prace były prezentowane pod dwoma tytułami „Wielcy Europejczycy” oraz „Misja Dworcowa”, obok funkcji estetycznej i promocyjnej prace bydgoskiej młodzieży miały również pomagać w zbiorce pieniędzy na cele charytatywne.

⁴⁷ Urząd Miasta Mannheim, 10 Jahre Städtepartnerschaft Mannheim-Bydgoszcz. Informacje na temat współpracy partnerskiej Bydgoszczy i Mannheim z dnia 26.11.2001 (materiały w zbiorach autora).

⁴⁸ W regionalnej prasie znajduje się kilkanaście relacji z polsko-niemieckich wymian młodzieży szkolnej organizowanych w ramach współpracy Bydgoszczy i Mannheim. Zob. np.: *Przyjaźń z Mannheim*, „Gazeta Wyborcza”, 2004, nr 231, s. 9; *Przyjaźnie które wiele uczą*, „Gazeta Pomorska”, 2007, nr 137, s. 15; *Sprawdzili swój niemiecki*, „Express Bydgoski”, 2007, nr 148, s. 8.

doskonale integrują społeczności, pozwalając dobrze się poznać i obalić dawne stereotypy. Dla bydgoskich uczniów partnerska wymiana jest znakomitą okazją do poznania niemieckich obyczajów i kultury, a także sprawdzenia w praktyce znajomości języków niemieckiego i angielskiego. Ostatnia wymiana młodzieży z miastami niemieckimi miała miejsce w 2012 roku. Bydgoszcz odwiedziła wówczas grupa niemieckich uczniów z Integrierte Gesamtschule w Wilhelmshaven oraz Ursulinen Gymnasium w Mannheim. W programie pobytu znalazły się liczne atrakcje, w tym wycieczki mające na celu lepsze poznanie naszego miasta oraz zajęcia promujące integrację młodzieży polskiej i niemieckiej, informacje o kulturze i historii Niemiec i Polski. Obie wymiany były realizowane dzięki wieloletniej współpracy ze szkołami w naszym mieście (m.in. XIII LO oraz Zespołem Szkół Katolickich)⁴⁹.

Wspomniane formy nie są już tak intensywne i masowe, jak w latach PRL-u, jednak ze względu na znacznie większą liczbę partnerów zagranicznych Bydgoszczy ciągle angażują stosunkowo liczne grupy młodzieży.

Pomyślnie rozwija się także współpraca sportowa młodzieży z miast partnerskich. Za przykład może posłużyć choćby kooperacja młodych piłkarzy klubu sportowego BKS „Chemik” oraz ich rówieśników z Krzemieńczuka. Dotychczas udało się zorganizować dwie tygodniowe wymiany dla 13-letnich sportowców. We wrześniu 2008 r. do Krzemieńczuka wyjechała blisko 30-osobowa grupa bydgoskich piłkarzy, natomiast rewizyta ich ukraińskich kolegów miała miejsce w czerwcu 2009 roku⁵⁰. Bydgoscy sportowcy licznie uczestniczą także w organizowanej co trzy lata przez Reggio Emilia „Olimpiade del Tricolore”. Przekładowo, w 2009 r. nasze miasto reprezentowała kilkudziesięcioosobowa grupa zawodników z pięciu bydgoskich klubów sportowych, m.in.: KC „Pałac”, WKS „Zawisza”, MUKS „Piętnastka”, Budowlanego Klubu Sportowego oraz BKS „Centrum”⁵¹.

Ważną korzyścią dla studentów z Bydgoszczy, wynikającą ze współpracy partnerskiej, jest także możliwość podjęcia studiów zagranicznych, a także uczestniczenia w rozmaitych wymianach studenckich. Przykładowo od 2005 r. Perth College, największa uczelnia w rejonie Perthshire w Szkocji, przyjmuje na bezpłatny, roczny kurs języka angielskiego bydgoskich żaków. Każdego roku do Bydgoszczy przyjeżdżał przedstawiciel College’u, aby osobiście przekonać polską młodzież, że warto szkocką propozycję wykorzystać. Oferta Perth College jest z roku na rok bardziej atrakcyjna, obok języka angielskiego, bardziej zaawansowani

⁴⁹ Uzasadnienie do uchwały nr XXXV/720/12..., op. cit., s. 7.

⁵⁰ Uzasadnienie do uchwały nr LIV/813/09 Rady Miasta Bydgoszczy z dnia 28.10.2009 r. w sprawie przyjęcia informacji „Współpraca z miastami partnerskimi”, s. 5-6.

⁵¹ Uzasadnienie do uchwały nr LIV/813/09..., op. cit., s. 2.

językowo studenci z Bydgoszczy mogą podjąć studia także na dowolnym innym kierunku z dostępnych w szkockiej uczelni. W sumie w latach 2005-2012 z możliwości studiowania w Szkocji skorzystało kilkudziesięciu bydgoskich studentów. Wielu z nich zostało w Perth na stałe i nadal kontynuuje naukę w tej uroczej szkockiej miejscowości⁵². Współpracę w zakresie wymiany studentów oraz kadry naukowej prowadzą także Uniwersytet Technologiczno-Przyrodniczy w Bydgoszczy, m.in. z uniwersytetami w Mannheim oraz Ningbo, Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, m.in. z uczelnią w Patras, Mannheim oraz Uniwersytetem Connecticut w Hartford⁵³. Z uczelniami w Krzemieńczuku współpracują ponadto Kujawsko-Pomorska Szkoła Wyższa oraz Wyższa Szkoła Gospodarki⁵⁴. Szczególnie atrakcyjna jest oferta przygotowana przez Mannheim. W ramach programu „Project Desk” niemiecki partner Bydgoszczy ma zapewnić absolwentom UTP pracę w tamtejszych przedsiębiorstwach. Będzie też wspierać tych, którzy zdecydują się założyć firmę związaną z branżą techniczną. W ramach programu unijnego Eurocities na ten cel bydgoscy absolwenci UTP mogą uzyskać wsparcie finansowe nawet do 25 tys. euro⁵⁵.

W partnerskiej aktywności Bydgoszczy bardzo często podejmowana jest współpraca w dziedzinie kultury, która jest rozwijana za pomocą różnego rodzaju imprez: festiwałów kultury, koncertów czy wspólnie obchodzonych uroczystości. W tym zakresie najaktywniejszym kooperantem Bydgoszczy są przede wszystkim: Reggio Emilia, Petras, Kragujevac, miasta niemieckie, a w ostatnich latach także chińskie Ningbo. Wystawy i wernisaże organizowane w bydgoskich miastach partnerskich przynoszą lokalnym artystom rozmaite korzyści. Taka współpraca to przede wszystkim promocja danego wykonawcy, możliwość zaprezentowania jego pracy na forum międzynarodowym, większy prestiż (np. dzięki patronatom honorowym prezydentów miast), a często także znaczące wsparcie finansowe (np. prace 8 bydgoskich artystów prezentowane w Mannheim w marcu 2009 roku uzyskały pomoc finansować tego miasta oraz stowarzyszenia Heinrich-Vetter-Stiftung, znane są również inne przykłady podobnej pomocy, jak chociażby stypendia czy nagrody: prezydenta Mannheim⁵⁶, prezydenta Bydgoszczy⁵⁷).

⁵² Doświadczenia własne z rocznego pobytu w Perth – Szkocja (IX 2007 – VII 2008). Autor, korzystając z współpracy miast partnerskich Perth i Bydgoszczy, studiował w Perth College w Szkocji.

⁵³ Uzasadnienie do uchwały nr LIV/813/09..., op. cit., s. 4.

⁵⁴ Uzasadnienie do uchwały nr XXXV/720/12..., op. cit., s. 3.

⁵⁵ A. Twardowska, *Bydgoszcz chce zatrudnić bydgoskich inżynierów po UTP*, www.gazeta.pl, dostęp 21.08.2013.

⁵⁶ E. Iwanciw, *Podobały się? Szalenie!*, „Gazeta Wyborcza”, 2009, nr 174, s. 5.

⁵⁷ UMB, WKiWZ, *Opinia dot. współpracy z Kragujevcem prowadzonej w latach 1998-2002*.

Warto wymienić kilka szczególnych przykładów współpracy na płaszczyźnie kultury: chociażby cyklicznie powtarzaną przez Towarzystwo Polsko-Włoskie w Bydgoszczy imprezę „Włoskie Lato” (organizowane już piętnaście razy od 1998 roku). Wysoką rangę tego wydarzenia podkreśla fakt, iż z tej okazji już dwukrotnie nasze miasto odwiedził ambasador Włoch w Polsce (w 1998 roku – Luca Daniele Biolato, a w 2006 roku – Anna Blefari Melazzi)⁵⁸. Ostatnia edycja „Włoskiego Lata” miała miejsce 7 lipca 2013 roku w Zespole Pałacowo-Parkowym w Ostromecku. Na wyróżnienie zasługuje także największe wydarzenie realizowane w ramach współpracy na płaszczyźnie kultury między szkockim Perth a Bydgoszczą, czyli „Polish Spring Festival” (Festiwal Polskiej Wiosny). Ten polsko-szkocki festiwal organizowany między 23 lutego a 1 maja 2009 roku, w bliźniaczym mieście Bydgoszczy, był największą tego typu imprezą na Wyspach Brytyjskich. Wydarzenie zostało szeroko skomentowane przez brytyjskie i ogólnopolskie media. W imprezie wzięły udział gwiazdy polskiej i szkockiej kultury, takie jak zespół rockowy „Kult”, kabaret „Ani Mru Mru”, „Kapela ze wsi Warszawa” czy najbardziej popularne polskie i szkockie zespoły folkowe⁵⁹. Jak poinformowali organizatorzy, jedną z największych atrakcji festiwalu był koncert bydgoskiej orkiestry symfonicznej Filharmonii Pomorskiej, który otwierał „egzotyczny” występ wiolinowy Szymanowskiego, a kończyła poruszająca „Symfonia Smutnych Piosenek” Góreckiego⁶⁰. Międzynarodowe święto okazało się znakomitą promocją Bydgoszczy, nazwa naszego miasta była często wymieniana przez wszystkie patronujące imprezie media, takie jak chociażby „BBC Radio”, tygodnik „Goniec Polski”, telewizja „Polonia”, tygodnik „Polish Express” czy portal internetowy „Onet.pl”.

Dużą popularność dzięki partnerskim wymianom z Ningbo zyskał także rockowy zespół ROAN⁶¹. Mniej znana w naszym kraju kapela odbyła już siedem tras koncertowych po Chinach, nagrała w tym kraju teledysk, była także pokazywana przez ogólnochińską telewizję państwową⁶². Ostatnia trasa koncertowa bydgoskiego zespołu, która miała miejsce w kwietniu 2013 r., została nawet nazwana przez chińskich organizatorów „świętem muzyki rockowej w Chinach”⁶³.

⁵⁸ Informacje dotyczącej współpracy, Towarzystwo Polsko-Włoskie w Bydgoszczy (materiały w zbiorach autora).

⁵⁹ Program festiwalu „Polish Spring-Scottish Tides”, Perth (Scotland) 2009.

⁶⁰ I. Stuart-Hunter, The concert on Sunday, April 5, was given by Ignacy Paderewski State Philharmonic Orchestra which came on a flying visit from Bydgoszcz - Perth's Twin Town in Poland, „Perthshire Advertiser”, z dnia 14.04.2009, s. 2.

⁶¹ Roan w partnerskim Ningbo, „Kurier Ratuszowy”, 2007, nr 9, s. 6.

⁶² A. Lewińska, A. Twardowska, *Bydgoska muzyka rozewnie Chińczyków*, „Gazeta Wyborcza”, 2009, nr 61, s. 2.

⁶³ Oficjalna strona internetowa zespołu Roan, www.roanmusic.com, dostęp 22.08.2013.

Dotychczasowa partnerska współpraca w dziedzinie kultury rozwija się także w ramach cyklicznych imprez organizowanych z udziałem wielu różnych miast partnerskich. W tym przypadku warto choćby wymienić: Bydgoskie Impresje Muzyczne, spotkania literatów z wielu miast partnerskich w ramach Bydgoskiego Trójkąta Literackiego⁶⁴ czy prezentację prac Międzynarodowego Salonu Karykatury Antywojennej (z nagrodami prezydentów poszczególnych miast partnerskich).

Współpracę na płaszczyźnie kultury podejmują ponadto liczne stowarzyszenia i instytucje działające zarówno na terenie Bydgoszczy, jak i za granicą. Nie sposób wymienić wszystkich. Wśród najbardziej aktywnych warto wyróżnić: „Towarzystwo Polsko-Włoskie” (Bydgoszcz – Reggio Emilia), Towarzystwo Polsko-Niemieckie (Mannheim – Bydgoszcz), „Friends of Bydgoszcz” (Perth – Bydgoszcz) czy „Bidegast” (Wilhelmshaven – Bydgoszcz).

Ciekawą i coraz częściej stosowaną formą kooperacji są także tzw. dni miast. Bydgoszcz, w ramach międzynarodowej aktywności, zorganizowała wiele tego typu imprez, m.in. „Dni Perth”, „Dni Patras”, „Dzień Włoski”, „Dni Greckie”, czy przeprowadzone na największą skalę „Dni Bydgoszczy” w greckim Patras. To ostatnie wydarzenie zostało zorganizowane z największym rozmachem w maju 2005 roku. Do Grecji, na trzy dni, wyjechała wówczas grupa 41 artystów: plastyków, malarzy, fotografików, przedstawicieli teatru oraz muzyków i tancerzy. Zainteresowanie wyjazdem było tak duże, że pojawiły się nawet kontrowersje dotyczące kryteriów wylaniania poszczególnych reprezentantów Bydgoszczy, szczególnie dotyczące stosunkowo licznej grupy plastyków⁶⁵. W Patras, z okazji tego wyjątkowego święta, przygotowano trzy przestrzenie wystawiennicze: ośrodek kultury, infocentrum – czyli centrum informacji turystycznej oraz galerię miejską. Grecy mieli okazję obejrzeć film o Bydgoszczy, blisko 40 prac lokalnych artystów, posłuchać koncertów zespołów rockowych, jazzowych i reggae, a także zobaczyć przedstawienia teatralne w wykonaniu Teatru „Dar”⁶⁶. Mimo dużego sukcesu „Dni Bydgoszczy” nie ustrzegły się krytyki, która dotyczyła przede wszystkim stosunkowo wysokich kosztów tego przedsięwzięcia⁶⁷.

W przeciwieństwie do poprzedniego okresu (do 1989 r.) bydgoski samorząd stara się rozszerzyć zakres współpracy w ramach miast partnerskich w dziedzinie gospodarczej. Na podstawie dotychczasowych doświadczeń w tym zakresie można jednak zauważyć, że ciągle kontakty gospodarcze nie przynoszą oczekiwanych rezultatów i często mają jedynie sondażowy lub informacyjny charakter. W celu

⁶⁴ Uzasadnienie do uchwały nr LIV/813/09..., op. cit., s. 9.

⁶⁵ J. Herold, *Siedem Dni*, „Gazeta Wyborcza”, 2005, nr 118, s. 2.

⁶⁶ *Bydgoski festiwal w greckim Patras*, „Kurier Ratuszowy”, 2005, nr 6, s. 4.

⁶⁷ *Bydgoska delegacja w Grecji*, „Gazeta Wyborcza”, 2005, nr 131, s. 5.

ożywienia kooperacji poszczególnych przedsiębiorstw z podmiotami zagranicznymi Bydgoszczy, starano się promować i prezentować lokalne firmy na różnego typu targach branżowych, konferencjach i misjach gospodarczych oraz spotkaniach lokalnych biznesmanów. Ciekawą inicjatywą Urzędu Miasta Bydgoszczy był katalog ofert inwestycyjnych lokalnych przedsiębiorców, który od 2004 roku po odpowiedniej aktualizacji, był w formie elektronicznej przekazywany naszym partnerom zagranicznym⁶⁸. W ramach współpracy gospodarczej szczególnie obiecujące są związki z chińskim Ningbo (inwestycje, technologie, rynki zbytu, międzynarodowe targi)⁶⁹, a także te z gminami ukraińskimi. W 2013 r., podczas ostatniej wizyty u chińskiego partnera, prezydent Bydgoszczy Rafał Bruski zaprezentował liczne oferty bydgoskich firm oraz informację o możliwościach inwestycyjnych w naszym mieście⁷⁰. Na konkretne efekty tej kooperacji musimy jednak jeszcze poczekać.

Na uruchomienie biznesu w bliźniaczym Pawłodzarze zdecydował się natomiast zakład Pesa SA z Bydgoszczy. W kwietniu 2012 r. podpisano list intencyjny z tamtejszymi władzami i strefą przemysłową, która będzie współudziałowcem przedsięwzięcia. Zgodnie z porozumieniem Pesa uruchomi w Pawłodzarze montownię tramwajów. Bydgoska firma liczy, że dzięki tej inwestycji uda się zdobyć liczne zamówienia zarówno w Kazachstanie, jak i na całym rynku wschodnim⁷¹. Niepowodzeniem zakończyła się natomiast kooperacja Komunalnego Przedsiębiorstwa Energetyki Ciepłej w Bydgoszczy (KPEC) z MVV Energy w Mannheim⁷². Przykład niemieckiej firmy nie jest dobrą promocją dla gospodarczego aspektu bliźniaczej współpracy miast, należy mieć jednak nadzieję, że był to odosobniony przypadek.

W ramach gospodarczej współpracy miast prezentowana jest także np. oferta Akademickich Inkubatorów Przedsiębiorczości, m.in. WSG czy UTP. W 2011 r. bydgoskie uczelnie nawiązały współpracę z parkiem technologicznym w Mannheim⁷³.

Niewątpliwie jedną z korzyści współpracy bliźniaczej Bydgoszczy jest możliwość szeroko pojętej wymiany doświadczeń między przedstawicielami

⁶⁸ Katalog ofert inwestycyjnych „Co-operations Offers 2007”. UMB – WKW w Bydgoszczy 2007 (materiały w zbiorach autora).

⁶⁹ UMB, WKiWZ, Informacje dotyczące współpracy Bydgoszczy z Ningbo w Chinach (materiały w zbiorach autora).

⁷⁰ Sprawozdanie z działalności Prezydenta Miasta w okresie międzysesyjnym od 18 maja do 14 kwietnia 2013 roku, s. 8.

⁷¹ Oficjalna strona internetowa Bydgoszczy, op. cit.

⁷² *Koniec Niemców w KPEC*, „Gazeta Wyborcza”, 2008, nr 64, s. 3.

⁷³ Załącznik do uchwały nr XVII/308/11 Rady Miasta Bydgoszczy z dnia 23 listopada 2011 r. w sprawie przyjęcia informacji o współpracy z zagranicą Miasta Bydgoszczy (miasta partnerskie, organizacje międzynarodowe i inne działania), s. 2.

współpracujących samorządów. Prace przy wspólnych projektach, staże, szkolenia oraz wymiany pracowników, to coraz częściej wykorzystywana forma kooperacji. Wart podkreślenia jest również fakt, że bydgoski Urząd Miasta w wielu przypadkach był inicjatorem tego typu działań, których celem jest podwyższanie kwalifikacji kadry urzędniczej. Po 1989 r. można odnotować liczne przykłady takiej kooperacji. Z możliwości zapoznania się z pracą samorządu miasta partnerskiego skorzystali np. urzędnicy z Reggio Emilia⁷⁴, Patras⁷⁵, Kragujewca⁷⁶, Czerkasów⁷⁷ czy Pitesti (w wielu przypadkach były to wymiany dwustronne).

Na współpracę akademicko-samorządową niejednokrotnie udało się także uzyskać dofinansowanie unijne. Przykładowo, projekt TEMPUS JEP realizowany przy udziale Uniwersytetu Technologiczno-Przyrodniczego, Uniwersytetu w Kragujevacu, Miasta Bydgoszczy oraz Miasta Kragujevac uzyskał grant w wysokości blisko 300 tys. euro. Głównym celem projektu było wprowadzenie przez lokalne władze serbskie ulepszeń w zakresie ochrony środowiska i zużycia energii oraz osiągnięcie standardów europejskich w tym zakresie. Uzyskanie grantu było w dużej mierze możliwe dzięki wsparciu instytucjonalnemu oraz dotychczasowej udanej współpracy partnerskiej Miasta Bydgoszcz i Miasta Kragujevac⁷⁸. Warto także wspomnieć realizowany w 2009 r. wspólnie z samorządem Reggio Emilia projekt w ramach programu UE Life+ – „Local accountability for Kyoto Goals”, który dotyczył wymiany doświadczeń w zakresie ograniczenia emisji gazów cieplarnianych oraz możliwości przeniesienia na grunt lokalny metodologii ograniczenia zanieczyszczeń. W ostatnich latach rozwija się także współpraca na płaszczyźnie zarządzania miastem z chińskim Ningbo, gdzie w 2009 r. na miesięczną wymianę wyjechał asystent prezydenta Bydgoszczy⁷⁹, a do miasta nad Brdą przyjechała 6-osobowa grupa specjalistów z zakresu bezpieczeństwa publicznego⁸⁰.

Większe doświadczenie bydgoskiego Urzędu Miasta procentuje także organizacją różnego rodzaju konferencji i spotkań finansowanych przez unijne instytucje, które umożliwiają przedstawicielom miast partnerskich lepszą integrację oraz

⁷⁴ Uzasadnienie do uchwały nr XXXV/720/12..., op. cit., s. 7.

⁷⁵ UMB, WKiWZ, Propozycja wymiany pracowników urzędu miasta Bydgoszczy i Reggio Emilia. Korespondencja prezydenta Bydgoszczy K. Dombrowicza z prezydentem Reggio Emilia – G. Delrio oraz prezydentem Patras – A. Fourasem z dnia 19.06.2008.

⁷⁶ UMB, WKiWZ, Opinia dotyczące współpracy z miastem Kragujevac.

⁷⁷ UMB, WKiWZ, Korespondencja prezydenta Czerkas – S. Odartycha do prezydenta Bydgoszczy K. Dombrowicza dotycząca wymiany asystentów, z dnia 21.05.2009.

⁷⁸ UMB, WKiWZ, Informacje dotyczące projektu TEMPUS JEP.

⁷⁹ UMB, WKiWZ, Korespondencja prezydenta Bydgoszczy K. Dombrowicza z prezydentem Ningbo – M. Guanglie z dnia 2 grudnia 2008, dotycząca wymiany asystentów zaplanowanej na maj 2009 roku.

⁸⁰ Uzasadnienie do uchwały nr LIV/813/09..., op. cit., s. 7.

możliwość zawarcia wielostronnych porozumień międzynarodowych. Pierwsze wspólne spotkanie prezydentów miast, z którymi Bydgoszcz utrzymuje kontakty bliźniacze miało miejsce w dniach 13-14 grudnia 2001 roku. W konferencji na temat „Idea miast partnerskich – możliwości rozwoju w XXI wieku” wzięli udział przedstawiciele pięciu miast partnerskich oraz jednego miasta zaprzyjaźnionego (Reggio Emilia, Mannheim, Czerkas, Kragujevac, Pawłodaru i Arviki)⁸¹. W lipcu 2001 r. Bydgoszcz gościła natomiast przedstawicieli miast bliźniaczych z Mannheim, Wilhelmshaven, Pitesti, Patras i Perth. Ich pobyt był związany z konferencją „Sprawiedliwe miasta. Polityka równości Unii Europejskiej na poziomie lokalnym”, na którą Urząd Miasta otrzymał dotację z Komisji Europejskiej. Ostatnie spotkanie przedstawicieli wielu miast partnerskich po stronie polskiej miało miejsce w czerwcu 2010 r. W Bydgoszczy odbyło się wówczas spotkanie przedstawicieli miast bliźniaczych z Chin, Grecji, Niemiec i Serbii, poświęcone problemom organizacji działalności kulturalnej oraz sposobom zachęcania społeczności lokalnych do czynnego angażowania się w życie kulturalne miast⁸². Władze Bydgoszczy uczestniczyły także w licznych spotkaniach tego typu za granicą, np. w 2011 r. podczas Kongresu Miast Bliźniaczych w Mannheim, gdzie poszukiwano nowych sposobów rozwoju, budowania marki i współpracy miast partnerskich⁸³.

Podsumowując kontakty i współpracę Bydgoszczy z miastami partnerskim po 1989 roku, należy podkreślić kilka charakterystycznych dla niej elementów. W porównaniu z poprzednim okresem „bliźniaczego współdziałania” znacznemu rozszerzeniu uległa geografia zagranicznej kooperacji. Samorząd Bydgoszczy współpracuje w sumie z 12 miastami, 9 w Europie, dwoma na kontynencie azjatyckim oraz jednym w północnej Ameryce. Szczególnie intensywne są kontakty z gminami z Niemiec oraz Ukrainy, co świadczy o dużym pragmatyzmie realizowanego współdziałania. Bydgoszcz coraz skuteczniej korzysta z partnerskiej formy kooperacji, czego potwierdzeniem są konferencje i projekty, które uzyskały dofinansowanie unijne. Mocną stroną bliźniaczych związków jest także stosunkowo intensywna wymiana młodzieży oraz współpraca w dziedzinie kultury. Na przykładzie Bydgoszczy potwierdza się również teoria, że tylko bezpośrednie i częste kontakty dzieci i młodzieży mogą pozwolić na lepsze poznanie się, kształtowanie postaw tolerancji i wzajemnej akceptacji. Mimo wielu starań i ciekawych inicjatyw ciągle brakuje efektów gospodarczej kooperacji. Niemniej jednak, stosunkowo szeroka aktywność przedstawicieli Bydgoszczy w tym zakresie sprawia, że w przyszłości również współdziałanie w tej dziedzinie powinno

⁸¹ *Partnerzy Bydgoszczy w XXI wieku*, „Express Bydgoski”, 2002, nr 33, s. 31.

⁸² Oficjalna strona miasta Bydgoszczy, op. cit.

⁸³ Załącznik do uchwały nr XVII/308/11...op. cit., s. 4.

przynieść oczekiwane rezultaty. Współpraca z miastami partnerskim jest dobrym źródłem reklamy i promocji miasta za granicą. Ciągłe słaba identyfikacji Bydgoszczy na arenie międzynarodowej sprawia, że współpraca w ramach miast partnerskich powinna być rozwijana i stanowić istotną część aktywności samorządu bydgoskiego w najbliższych latach⁸⁴.

History of co-operation of Bydgoszcz with partner cities after the year 1989

Summary

Key words: Bydgoszcz, partner cities, foreign contacts

Partner cities are a special and very popular type of international co-operation of the local authorities. The specificity of this co-operation results first of all from its informal character and direct involvement of so-called ordinary people – residents of cities. This article presents co-operation based on partnership conducted by the self-government of Bydgoszcz after the year 1989. After the initiation of political transformation, especially the reinstatement of territorial self-governments in Poland, foreign contacts of cities became more authentic. Besides already existing contacts with cities from the former socialist block (Cherkasy, Krajujevac), efforts were made to co-operate with many European, North American and Asian cities: Wilhelmshaven and Mannheim (Germany), Perth (Scotland), Hartford (USA), Ningbo (China), Pavlodar (Kazakhstan), Pitesti (Romania), Patras (Greece), and Kremenchuk (Ukraine). Cultural exchange with Reggio Emilia (Italy) was continued. The most important areas of international twin co-operation of the city on the Brda River include first of all exchange of young people, organisation of different types of cultural and sports events, leveraging EU funds for joint undertakings, sharing experiences in the scope of self-government activity, and economic co-operation. The author shows the genesis, circumstances of establishment and development of contacts between Bydgoszcz and its foreign partners, as well as examples of real benefits resulting from them. Owing to both the number of established contacts, their broad geography, and the diversity of forms and ways of conducted co-operation, one can say that the self-government of Bydgoszcz has gained adequate experience and applies properly the idea of twin cities.

⁸⁴ Strategia rozwoju Bydgoszczy do 2015 roku, Rada i Zarząd Miasta Bydgoszczy, Bydgoszcz 2004, s. 14-15.

Geschichte der Zusammenarbeit der Stadt Bydgoszcz mit Partnerstädten nach 1989

Zusammenfassung

Schlüsselbegriffe: Bydgoszcz, Partnerstädte, Auslandsbeziehungen

Partnerstädte sind eine besondere und sehr beliebte Art der internationalen Zusammenarbeit lokaler Behörden. Das Besondere dieser Zusammenarbeit liegt in ihrem informellen Charakter sowie dem direkten Engagement der sog. einfachen Menschen – der Stadteinwohner. Im Artikel wurde die Kooperation zwischen den Partnerstädten, realisiert durch die Selbstverwaltung von Bydgoszcz nach 1989, dargestellt. Nach dem Beginn der Systemtransformation und insbesondere dem Wiederaufbau der territorialen Selbstverwaltung in Polen wurden Auslandskontakte der Städte authentischer. Es wurde versucht, neben den bereits bestehenden Beziehungen zu Städten des ehemaligen Ostblocks (Tscherkassy, Kragujevac), mit vielen europäischen aber auch in Nordamerika oder Asien liegenden Städten zusammenzuarbeiten: Wilhelmshaven und Mannheim (Deutschland), Perth (Schottland), Hartford (USA), Ningbo (China), Pawlodar (Kasachstan), Pitesti (Rumänien), Patras (Griechenland), Kremenschuk (Ukraine). Es wurde ein kultureller Austausch mit Reggio Emilia (Italien) fortgesetzt. Zu den wichtigsten Feldern der internationalen Zusammenarbeit von Partnerstädten gehören vor allem der Jugendaustausch, die Organisation verschiedener Kultur- und Sportveranstaltungen, die Erlangung von EU-Finanzmitteln für gemeinsame Projekte, der Austausch von Erfahrungen im Bereich der Selbstverwaltungsarbeit sowie die wirtschaftliche Kooperation. Der Verfasser hat die Entstehungsgeschichte der Kontakte zwischen Bydgoszcz und seinen ausländischen Partnern, die Umstände, ihre Entwicklung sowie die Beispiele realer Vorteile der Zusammenarbeit geschildert. Die Menge der aufgenommenen Kontakte, zahlreiche geographische Lagen sowie die Formenvielfalt der Zusammenarbeit zeigen, dass die Selbstverwaltung von Bydgoszcz entsprechende Erfahrungen gesammelt hat und von der Idee der Partnerstädte richtig profitiert.